

Ympäristöministeriö
PL 35
00023 VALTIONEUVOSTO

Lausunto jätelain muuttamista koskevasta hallituksen esitysluonnoksesta (kunnan toissijainen jätehuoltovastuu)

Lausuntopyyntö

Ympäristöministeriö on valmistellut luonnoksen hallituksen esitykseksi laiksi jätelain muuttamisesta. Esityksessä ehdotetaan täsmennettäväksi jätelain sääntelyä kunnan toissijaisesta jätehuollon järjestämisvastuusta.

Kunnan velvollisuutena on järjestää jätelain mukaisesti asumisessa syntyvän jätteen sekä julkisessa hallinto- ja palvelutoiminnassa syntyvän yhdyskuntajätteen jätehuolto. Vuoden 2019 alusta lähtien kunnan vastuu kapenee niin, että julkisen hallinto- ja palvelutoiminnan yhdyskuntajätteet siirtyvät kunnan omaa toimintaa lukuun ottamatta pois kunnan vastuulta. Jätelain mukaan kunnan on jatkossakin järjestettävä toissijaisesti jätehuolto myös muulle jätteelle eli esimerkiksi elinkeinotoiminnan jätteelle, jos jätteen haltija tätä pyytää yksityisen palveluntarjoajan puutteen vuoksi ja jos jäte soveltuu laadultaan ja määrältään kunnalliseen jätehuoltojärjestelmään. Lakiesitysluonnoksessa ehdotetaan muutettavaksi niitä edellytyksiä, joilla tätä toissijaista palvelua eli TSV-palvelua tarjotaan.

Jätehuollon palveluntarjoajan puutteen todentamiseen käytettäisiin lakiesitysluonnoksen mukaan jatkossa jätteiden ja sivuvirtojen tietoaustaa. Esitetyt muutokset tarkoittaisivat, että jätteen haltija olisi velvollinen osoittamaan jätteiden ja sivuvirtojen tietoaustassa läpikäytävän menettelyn avulla, ettei yksityistä palveluntarjoajaa ole kohtuullisesti saatavilla ja että edellytykset kunnan toissijaisen jätehuoltovelvollisuuden nojalla antamalle palvelulle ovat näin ollen olemassa. Pyyntö kunnan toissijaiselle vastuulle kuuluvasta palvelusta voitaisiin siis tehdä kunnan jätelaitokselle vasta, kun jätteen haltija on julkaissut tietoaustaan vähintään kymmenen vuorokauden määräajaksi tarjouspyynnön tarvitsemastaan jätehuoltopalvelusta, eikä pyyntöä vastaavaa markkinaehtoista jätehuoltopalvelua ole ollut kohtuullisesti saatavilla. Tietoaustan ylläpitäjäksi ja kehittäjäksi ehdotetaan Motiva Oy:tä.

Lakiesitysluonnokseen sisältyy lisäksi ehdotuksia liittyen TSV-sopimukseen, kunnan raportointiin TSV-palveluista, viranomaisten seuranta- ja valvontaoikeuteen ja -velvollisuuteen sekä TSV-palvelusta perittäviin maksuihin. Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.9.2019. Kunnan toissijaisen jätehuoltopalveluun, jonka arvo on enintään 2000 euroa vuodessa, lakia sovellettaisiin kolmen vuoden kuluttua lain voimaantuloista.

Lakimuutoksen tavoitteena on lisätä kunnan toissijaisen jätehuoltovelvollisuuden ja siihen liittyvän muun palvelutarjonnan puutteen arvioinnin läpinäkyvyyttä. Tavoitteeksi on lisäksi asetettu jätehuolto- ja kierrätysmarkkinoiden ja jätealan yritystoiminnan edistäminen.

Ympäristöministeriö on antanut mahdollisuuden lausunnon antamiseen esitysluonnoksesta. Lausunto on annettava 24.8.2018 mennessä. Savo-Pielisen jätelautakunnan lausunnon antaa aikataulullisista syistä lautakunnan alaisuudessa toimiva yksikkö, alueelliset jätehuollon viranomaispalvelut.

Lausunto

Lakiesityksen yleisperustelut

Jätehuoltopalvelujen saatavuuden varmistamiseksi on tärkeää varmistaa, että sääntely kunnan toissijaisesta jätehuollon järjestämistä vastuusta on toimiva. Jätehuolto on välttämättömyyspalvelu, jonka on toimittava kaikkialla ja kaikissa olosuhteissa. Jätehuollon toimivuudella on huomattava merkitys terveyden- ja ympäristönsuojelulle sekä yleiselle viihtyvyydelle. Sääntelyssä onkin keskeisintä varmistaa se, että jätteen haltijat saavat aina vaivattomasti, nopeasti ja kohtuullisin ehdoin tarvitsemansa etusijajärjestyksen mukaiseen jätehuoltoon kannustavat jätehuollon palvelut.

Nyt ehdotetun sääntelyn ensisijaisena tarkoituksena on edistää jätealan yritystoimintaa. Lakiesitysluonnoksessa tätä tavoitellaan kuitenkin siten, että samalla ollaan vaikeuttamassa jätehuoltopalveluja tarvitsevien yritysten ja muiden yhteisöjen toimintaa. Näin jätehuollon asiakkaat ja edelleen ympäristönsuojeluun ja terveydensuojeluun liittyvät näkökohdat on jätetty toissijaisiksi kilpailullisiin näkökohtiin nähden. Sääntelyssä tulisi ehdottomasti ottaa paremmin huomioon jätehuollon rooli välttämättömänä peruspalveluna.

Jätehuoltopalvelun saantia ei tule tehdä lakiesitysluonnoksessa esitellyn tavoin liian vaikeaksi erityisesti pk-yrityksille ja muille pienille jätteen haltijoille. Lakiesityksen yhtenä tavoitteena on sujuvoittaa kunnan toissijaisen vastuun perusteella tarjottaviin jätehuoltopalveluihin liittyviä menettelyjä, mutta tosiasiasa ollaan luomassa hallinnollista taakkaa lisäävää sääntelyä, joka johtaa jätehuoltopalvelujen saannin hankaloitumiseen ja viivästymiseen. Jätteiden ja sivuvirtojen tietöalustan käyttövelvollisuutta ei tule asettaa kattamaan kaikkea toimintaa, vaan ainoastaan merkittäviä jäte-eriä, suuria jätteen haltijoita ja jätealan toimijoita. Ympäristöministeriön selvitysten mukaan valtaosa kunnan toissijaisen vastuun perusteella vastaanottamasta jätteestä on nimenomaan yksityisten jäteyritysten tuomaa jätettä, ja juuri nämä ammattimaiset toimijat voivat hyvin tietöalustaa käyttää. Kun tietöalustassa on nimenomaan merkittävät jäte-erät ja isoimmat toimijat, siitä muodostuu aidosti kiinnostava markkinapaikka, jonka avulla voidaan edistää kiertotaloutta.

Jätteiden tietöalustan käyttövelvoite tulisi ylipäätään säätää velvoitteeksi isoimmillekin jäte-erille vasta sitten, kun on saatu kokemuksia sen toimivuudesta. Lakiesitysluonnoksen mukaan missään muussa EU-maassa ei ole säädetty vastaavan sähköisen alustan käyttövelvoitteesta. Tietöalusta onkin syytä ottaa käyttöön niin, että sen

käyttö on alussa vapaaehtoista ja vasta myöhemmin, kun alustaa on kehitetty kokemusten perusteella ja todettu sen toimivuus, voitaisiin säätää merkittävien jäteerien osalta sen käyttövelvoitteesta.

Lakiesityksen vaikutukset

Lakiesitysluonnoksessa on todettu, että ehdotetut muutokset lisäävät jonkin verran erityisesti tietoaalustan käyttöönottovaiheessa sekä jätehuoltopalveluja tarvitsevien yritysten että kuntien jätelaitosten hallinnollista taakkaa. Jos sääntelyn muutokset toteutetaan esitysluonnoksen mukaisina, näiden tahojen hallinnollisen taakan lisäntyminen on kuitenkin pysyvästi huomattava. Koska kunnan toissijaisen vastuun perusteella tarjottavista jätehuoltopalveluista voidaan tehdä ainoastaan määräajan voimassa oleva sopimus, TSV-jätehuoltopalvelua käyttävien yritysten on tehtävä pyyntöjä tietoaalustaan toistuvasti. Lisäksi kuntien jätelaitosten olisi yritysten ohjaamisen, neuvonnan ja tietoaalustan seurannan lisäksi toimitettava lakiesitysluonnoksen mukaan tietoaalustaan sopimustietoja ja erilaisia yhteenvetoja, mikä aiheuttaisi niille kohtuutonta lisätyötä.

Lakiesitysluonnoksen ympäristövaikutukset on esitetty positiiviksi mm. sillä perusteella, että tietoaalusta auttaa jätteen haltijaa löytämään tarvitsemansa jätehuoltopalvelun ja edistää uusien kierrätysratkaisujen syntymistä. Esitettyssä muodossa muutokset voivat kuitenkin aiheuttaa päinvastoin haitallisia ympäristövaikutuksia. Ehdotuksen mukaan kaikki pienetkin yritykset joutuvat käyttämään tietoaalustaa, vaikka ne olisivat jo kääntyneet kunnan jätelaitoksen puoleen ja pyytäneet sieltä palvelua. Kun yrityksille ei voida antaa palvelua pelkän pyynnön perusteella ja ne on ohjattava kirjaamaan kaikki vähäisetkin palvelutarpeet tietoaalustaan, vaarana on, että palvelun saannin viivästyminen ja hankaloituminen johtaa epäasianmukaiseen jätteiden käsittelyyn tai jopa jätteiden päätymiseen ympäristöön. Jos yksityisillä jätehuoltoalan yrityksillä ei ole sopivia jätehuoltopalveluja saatavilla, ja yritys kääntyy kunnan jätelaitoksen puoleen, pelkän pyynnön tulisi riittää palvelun saamiseen.

Säännösehdotukset

Lakiesitysluonnoksen mukaan kunnan toissijaisen jätehuoltopalvelun edellytyksenä on entiseen tapaan se, että jätteen haltija pyytää palvelua muun palveluntarjonnan puutteen vuoksi ja että jäte soveltuu kunnan jätehuoltojärjestelmään. Pynnön voi jätteen haltijan ohella esittää myös tälle jätehuoltopalveluja tarjoava yritys, mikä on perusteltua.

Sääntely palveluntarjonnan puutteen todentamiseen käytettävästä tietoaalustasta on parempi kuin aikaisemmin ehdotettu sääntely, jonka mukaan kunnan jätehuoltoviranomaisen pitäisi olla selvillä markkinaehtoisten jätehuoltopalvelujen tarjonnasta. Nyt ehdotettua sääntelyä on kuitenkin ehdottomasti muutettava niin, että veloitte tietoaalustan käyttöön ulotetaan ainoastaan arvoltaan merkittäviin jätehuoltopalveluihin. Jos jätehuoltopalvelun vuotuinen arvo olisi alle 2 000 euroa, ei veloitetta tietoaalustan käyttöön tulisi asettaa lainkaan. Jätteen haltijan pyyntö palvelusta kunnan

jätelaitokselle tulee tällöin riittää, jottei tietoaalustan käyttö aiheuta tarvittavan jätehuoltopalvelun laajuuteen nähden kohtuutonta vaivaa ja vaaranna jätehuollon asianmukaista järjestämistä.

Kun jätehuollon palvelutarjonnan saatavuutta kartoitetaan tietoaalustassa, on keskeistä, että palvelutarjonnan kohtuullisuuden arvioinnin tekee jätteen haltija itse.

Ainoastaan jätteen haltijalla on tieto siitä, mikä jätehuoltopalvelun laadussa on tärkeää jätteen haltijan tarpeita ajatellen ja mikä on kussakin tilanteessa palvelun kohtuullinen hinta. Kun jätteen haltija tämän kohtuullisuuden arvioinnin tekee, tietoaalustan käytännön toimivuus edellyttää, ettei tätä arviointia voida enää tämän jälkeen kyseenalaistaa. Kun palvelutarjonnan puute on tietoaalustamenettelyllä osoitettu, jätelaitos voi vastaanottaa palvelupyynnön. Arvoltaan vähäisissä palvelupyynnöissä pelkästään jätteen haltijan kunnan jätelaitokselle tekemän palvelupyynnön tulisi olla riittävä osoittamaan palveluntarjonnan puute.

Jätehuoltoviranomaiselle ei tule asettaa mitään velvoitetta vastaanottaa palvelupyyntöjä tai tehdä erityistä seuranta jätteiden ja sivuvirtojen tietoaalustassa. Olisi erittäin ongelmallista, jos jätehuoltoviranomainen, jonka kustannukset katetaan kokonaisuudessaan kunnan asukkailta kerättävillä jätemaksuilla, joutuisi käyttämään resursseja yksityisten jätealan yritysten toisille yrityksille ja julkiselle hallinnolle tarjoamien jätehuoltopalveluiden ehtojen ja niiden kohtuullisuuden selvittämiseen ja arviointiin. Jätehuoltoviranomainen voisi lähinnä seurata yleisesti yhteenvetotietoja siitä, millaisia TSV-palveluja kunnan jätelaitos tarjoaa.

Lakimuutosten on esitetty tulemaan voimaan 1.9.2019. Tämä aikataulu muutoksille on erittäin kireä ottaen huomioon sen, ettei tietoaalustaa ole vielä lainkaan testattu ja todettu toimivaksi. Voimaantulo on syytä asettaa myöhemmäksi jonkin kalenterivuoden alkuun. Kun muutokset tulevat voimaan vuoden alussa, ne on helpompaa ottaa huomioon jätehuoltoviranomaisen hyväksymässä jätetaksassa. Ehdotetun siirtymäsäännöksen mukaan, jos kyse olisi kunnan toissijaisesta jätehuoltopalvelusta, jonka arvo on vuosittain enintään 2000 euroa, sovellettaisiin tietoaalustan käyttövelvoitetta kolmen vuoden kuluttua lain voimaantulosta. Tietoaalustan käyttövelvoitteen kynnysarvo on syytä asettaa pysyväksi ja ehdotettua suurempaa kynnysarvoa olisi syytä harkita.

Saija Pöntinen
palvelupäällikkö

Asiakirja on allekirjoitettu koneellisesti Kuopion kaupungin asianhallintajärjestelmässä. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa kirjaamosta.

Ympäristöministeriö

